

Lieta C-646/20

**Lūguma sniegt prejudiciālu nolēmumu kopsavilkums saskaņā ar Tiesas
Reglamenta 98. panta 1. punktu**

Iesniegšanas datums:

2020. gada 1. decembris

Iesniedzējtiesa:

Bundesgerichtshof (Vācija)

Datums, kurā pieņemts iesniedzējtiesas nolēmums:

2020. gada 28. oktobris

Apelācijas sūdzības iesniedzēja:

Senatsverwaltung für Inneres und Sport, Standesamtsaufsicht

Atbildētāja:

TB

Pamatlietas priekšmets

Regula Nr. 2201/2003 (Briseles IIa regula) – Jēdziens “spriedums” – Privāta laulības šķiršana – Atzīšana citā dalībvalstī

Lūguma sniegt prejudiciālu nolēmumu priekšmets un juridiskais pamats

Savienības tiesību interpretācija, LESD 267. pants

Prejudiciālie jautājumi

- 1) Vai laulības izbeigšanās, pamatojoties uz Itālijas 2014. gada 12. septembra *Decreto Legge* [Dekrētlikuma] Nr. 132 (*DL* Nr. 132/2014) 12. pantu, ir spriedums par laulības šķiršanu Briseles IIa regulas izpratnē?
- 2) Ja uz pirmo jautājumu tiek sniegta noliedzoša atbilde, vai laulības izbeigšanās, pamatojoties uz Itālijas 2014. gada 12. septembra *Decreto Legge*

[Dekrētlikuma] Nr. 132 (DL Nr. 132/2014) 12. pantu, ir jāvērtē atbilstoši Briseles IIa regulas 46. panta noteikumam par publiskiem aktiem un nolīgumiem?

Atbilstošās Savienības tiesību normas

Padomes Regula (EK) Nr. 2201/2003 (2003. gada 27. novembris) par jurisdikciju un spriedumu atzīšanu un izpildi laulības lietās un lietās par vecāku atbildību un par Regulas (EK) Nr. 1347/2000 atcelšanu (OV 2003, L 338, 1. lpp., turpmāk tekstā – “Briseles IIa regula”), it īpaši tās 1. panta 1. punkta a) apakšpunkts, 2. panta 4. punkts, 21. panta 1. punkts un 46. pants

Atbilstošās valsts tiesību normas

Personenstandsgesetz [Likums par personas civilstāvokli] (*PSiG*), it īpaši tā 16. panta 1. punkta pirmā teikuma 3) apakšpunkts

Gesetz über das Verfahren in Familiensachen und in den Angelegenheiten der freiwilligen Gerichtsgerichtsbarkeit [Likums par tiesvedību ģimenes lietās un bezstrīdus tiesvedības lietās] (*FamFG*), it īpaši tā 97. panta 1. punkta otrais teikums un 107. panta 1. punkta pirmais teikums

Itālijas 2014. gada 12. septembra *Decreto legge* [Dekrētlikums] Nr. 132, pārveidots par 2014. gada 10. novembra Likumu Nr. 162, it īpaši tā 12. pants

Īss pamatlietas faktisko apstākļu un tiesvedības izklāsts

- 1 TB ir Vācijas un Itālijas pilsonis, un viņas laulātais ir tikai Itālijas pilsonis. 2013. gada 20. septembrī viņi abi Berlīnē (Vācija) noslēdza laulību, kas tika reģistrēta laulību reģistrā.
- 2 2017. gada 30. martā viņi ieradās dzimtsarakstu nodaļā (*Ufficio di Stato Civile*) Parmā (Itālija) un paziņoja, ka viņiem nav nepilngadīgu vai pilngadīgu bērnu, kuriem ir nepieciešama aprūpe, kuriem ir smaga invaliditāte vai kuri ir ekonomiski atkarīgi, ka viņi nav noslēguši līgumus par īpašuma tiesību nodošanu un ka viņi vēlas šķirt laulību pēc abpusējas vienošanās. 2017. gada 11. maijā viņi personīgi apstiprināja šo paziņojumu dzimtsarakstu nodaļā. 2018. gada 15. februārī viņi tur ieradās vēlreiz, atsaucās uz saviem 2017. gada 30. marta paziņojumiem un paskaidroja, ka vēlas izbeigt savu laulību un ka par to nav uzsākta nekāda tiesvedība. Pēc tam, kad 2018. gada 26. aprīlī viņi bija apstiprinājuši šos paziņojumus Parmas dzimtsarakstu nodaļā, 2018. gada 2. jūlijā saskaņā ar Regulas Nr. 2201/2003 39. pantu šī nodaļa izsniedza TB apliecību, kurā tika apstiprināta laulības šķiršana no 2018. gada 15. februāra.
- 3 TB attiecīgajai Berlīnes dzimtsarakstu nodaļai lūdza reģistrēt šo laulības šķiršanu Vācijas laulību reģistrā. Tomēr dzimtsarakstu nodaļa šaubās, vai pirms reģistrācijas vispirms ir nepieciešama atzīšana saskaņā ar *FamFG* 107. pantu,

tāpēc tā vērsās *Amtsgericht* [pirmās instances tiesā], lai tā izlemtu šo jautājumu. Ar 2019. gada 1. jūlija lēmumu *Amtsgericht* norādīja dzimtsarakstu nodaļai, ka 2018. gada 15. februārī ārpus tiesas kārtībā pasludinātā privātā laulības šķiršana ir jāiekļauj laulību reģistrā tikai pēc tam, kad atbilstoši *FamFG* 107. panta 1. punkta pirmajam teikumam to būs atzinusi kompetentā iestāde.

- 4 TB iesniegtā sūdzība par *Amtsgericht* 2019. gada 1. jūlija lēmumu tika apmierināta. *Kammergericht* [Berlīnes Augstākā tiesa] grozīja *Amtsgericht* lēmumu un norādīja dzimtsarakstu nodaļai, ka ieraksts laulību reģistrā nedrīkst būt atkarīgs no tā, vai kompetentā iestāde ir atzinusi Itālijā pasludinātu laulības šķiršanu.
- 5 Savukārt kompetentā iestāde *Senatsverwaltung für Inneres und Sport*, kas uzrauga dzimtsarakstu nodaļas, iesniedza apelācijas sūdzību *Bundesgerichtshof* [Federālajā Augstākajā tiesā], lūdzot atjaunot *Amtsgericht* lēmumu.

Īss lūguma sniegt prejudiciālu nolēmumu motīvu izklāsts

- 6 Lietas priekšmets ir jautājums, vai privātu laulības šķiršanu, kas ar laulāto saskanīgiem paziņojumiem pasludināta Itālijā civilstāvokļa aktu reģistrācijas ierēdņa klātbūtnē, var reģistrēt Vācijas laulību reģistrā bez papildu atzīšanas procedūras.
- 7 Saskaņā ar Vācijas tiesībām laulību reģistrs ir jāpapildina un jālabo ar vēlākiem aktiem un piezīmēm, tostarp laulības šķiršanas gadījumā (*PSiG* 16. panta 1. punkta pirmā teikuma 3) apakšpunkts). Tam par pamatu var būt arī ārvalstī pasludināts galīgs spriedums. Spriedums, ar kuru ārvalstī tiek šķirta laulība, tiek atzīts tikai tad, ja kompetentā iestāde ir konstatējusi, ka ir izpildīti atzīšanas nosacījumi (*FamFG* 107. pants).
- 8 Tomēr atzīšanas procedūra nav nepieciešama, ja pastāv spriedums Briseles IIa regulas 21. panta 1. punkta izpratnē (*FamFG* 97. panta 1. punkta otrais teikums). Šādā gadījumā tā tiek atzīta Vācijā bez kādas īpašas procedūras. Reģistrācijai laulību reģistrā pietiek ar Briseles IIa regulas 39. pantā paredzētās apliecības iesniegšanu.
- 9 Saskaņā ar iesniedzējtiesas sniegto informāciju Itālijā tiesiskā situācija ir šāda: Pamatojoties uz Itālijas 2014. gada 12. septembra *Decreto Legge* [Dekrētlikumu] Nr. 132 (turpmāk tekstā – “*DL* Nr. 132/2014”), kas pārveidots par 2014. gada 10. novembra Likumu Nr. 162, laulātajiem vairs nav jāvēršas tiesā, ja viņi vēlas šķirt laulību, bet viņi var izvēlēties laulības šķiršanu arī ar vienkāršu vienošanos.
- 10 Laulātie vai nu var vienoties par laulības šķiršanu noteiktos, likumā precizētos apstākļos savu advokātu klātbūtnē (*DL* Nr. 132/2014 6. pants), vai nu – kā šajā lietā – saskaņā ar *DL* Nr. 132/2014 12. panta 1. punktu, kurš stājās spēkā 2014. gada 12. decembrī, var vienoties par laulības šķiršanu pie vietējā kompetentā pašvaldības vadītāja kā augstākā civilstāvokļa aktu reģistrācijas

ierēdņa – arī bez advokāta palīdzības –, ja vien (kā noteikts *DL* Nr. 132/2014 12. panta 2. punktā) nav nepilngadīgu vai pilngadīgu bērnu, kuri ir rīcībnespējīgi, kuriem ir smaga invaliditāte vai kuri ir ekonomiski atkarīgi. Civilstāvokļa aktu reģistrācijas ierēdnis pieņem laulāto personīgos paziņojumus, kuros nevar tikt iekļauta nekāda īpašuma tiesību nodošana, un aicina laulātos ierasties pie viņa ne ātrāk kā 30 dienas pēc šo paziņojumu iesniegšanas, lai apstiprinātu vienošanos (*DL* Nr. 132/2014 12. panta 3. punkts). Laikā no paziņojumu iesniegšanas līdz apstiprinājumam civilstāvokļa aktu reģistrācijas ierēdnis var pārbaudīt laulāto paziņojumu patiesumu (piemēram, ka nav bērnu, kuriem ir nepieciešama aprūpe), un laulātajiem ir iespēja pārskatīt savu lēmumu un, iespējams, pārdomāt. Ja viņi apstiprina savu vienošanos, tas aizstāj tiesas spriedumu.

- 11 Rodas jautājums, vai saskaņā ar Itālijas tiesību aktiem notikusi laulības šķiršana, kas izriet no savstarpējiem paziņojumiem, ko laulātie snieguši civilstāvokļa aktu reģistrācijas ierēdnim, ietilpst Briseles IIa regulas piemērošanas jomā. Ja atbilde uz šo jautājumu ir noliedzoša, *Standesamtsaufsicht* [Civilstāvokļa aktu uzraudzības iestādes] apelācijas sūdzība būtu pamatota un Itālijā notikušu laulības šķiršanu varētu reģistrēt tikai pēc tam, kad to ir atzinusi kompetentā iestāde.
- 12 Tiesību doktrīnā uz šo jautājumu ir sniegtas atšķirīgas atbildes, bet iesniedzējtiesa sliecas atbildēt uz to noliedzoši, jo nav tiesas konstitutīvas līdzdalības. Atbilde uz šo jautājumu ir atkarīga no tā, kā ir jāinterpretē Briseles IIa regulā lietotais jēdziens “spriedums”.
- 13 Saskaņā ar Briseles IIa regulas 2. panta 4. punktu ar jēdzienu “spriedums” regulas izpratnē saprot jebkādu dalībvalsts tiesas spriedumu par laulības šķiršanu, laulāto atšķiršanu vai laulības atzīšanu par neesošu, kā arī jebkādu spriedumu, kas saistīts ar vecāku atbildību, neatkarīgi no tā, kā spriedums var tikt dēvēts, tostarp dekrēts, rīkojums vai lēmums. Atbilstoši Briseles IIa regulas 2. panta 1. punktam par “tiesu” ir uzskatāmas visas dalībvalstu iestādes, kurām ir jurisdikcija lietās, kas ietilpst regulas piemērošanas jomā. Protams, no tā var secināt, ka valsts iestādes iesaistīšanās ir nepieciešama, lai varētu runāt par spriedumu. Taču nav iespējams izdarīt pārliecinošus secinājumus par šīs iesaistīšanās raksturu. Tomēr formulējums “spriedums” nozīmē konstitutīvu, nevis vienīgi ar reģistrāciju saistītu valsts iestādes līdzdalību laulības šķiršanas kontekstā.
- 14 Līdz šim Tiesa tikai netieši ir izskatījusi jautājumu, vai privāta laulības šķiršana ietilpst Briseles IIa regulas piemērošanas jomā (skat. spriedumu, 2017. gada 20. decembris, *Sahyouni*, C-372/16, EU:C:2017:988).
- 15 Minētās lietas priekšmets bija jautājums, vai laulības šķiršana, kas ar laulāto vienpusēju paziņojumu pasludināta reliģiskā tiesā Sīrijā, ietilpst Padomes Regulas (ES) Nr. 1259/2010 (2010. gada 20. decembris), ar kuru īsteno ciešāku sadarbību attiecībā uz tiesību aktiem, kas piemērojami laulības šķiršanai un laulāto atšķiršanai (OV 2010, L 343, 10. lpp., turpmāk tekstā – “Romas III regula”), materiālās piemērošanas jomā. Tiesa noliedza, ka šāda privāta laulības šķiršana ir “laulības šķiršana” Romas III regulas 1. panta 1. punkta izpratnē. Protams, privāta

laulības šķiršana neesot tieši izslēgta no regulas piemērošanas jomas. Tomēr Romas III regulā sniegtās norādes uz “tiesas” iesaistīšanos un “tiesvedības” esamību liecinot par to, ka tā ir piemērojama tikai laulības šķiršanai, kuru ir pasludinājusi vai nu valsts tiesa, vai nu publiska iestāde, vai kas ir tikusi pasludināta šādas iestādes uzraudzībā (spriedums, 2017. gada 20. decembris, *Sahyouni*, C-372/16, EU:C:2017:988, 39. punkts). Romas III regulas un Briseles IIa regulas materiālās piemērošanas jomām vajadzētu būt savstarpēji saskanīgām, līdz ar to laulības šķiršanas jēdziena definīcijai abās regulās būtu jābūt identiskai.

- 16 Romas III regulas mērķis esot ciešāka sadarbība starp dalībvalstīm attiecībā uz tiesību aktiem, kas piemērojami laulības šķiršanai un laulāto atšķiršanai (spriedums, 2017. gada 20. decembris, *Sahyouni*, C-372/16, EU:C:2017:988, 44. punkts). Tās pieņemšanas laikā dalībvalstu, kas piedalījās šajā ciešākajā sadarbībā, tiesību sistēmās tikai publiska rakstura iestādes varēja pieņemt lēmumus, kuriem bija juridisks spēks attiecīgajā jomā. Tāpēc esot uzskatāms, ka Savienības likumdevējs ir paredzējis noregulēt tikai situācijas, kurās laulības šķiršanu ir pasludinājusi vai nu valsts tiesa, vai publiska iestāde, vai kas ir pasludināta šādas iestādes uzraudzībā (spriedums, 2017. gada 20. decembris, *Sahyouni*, C-372/16, EU:C:2017:988, 45. punkts). Lai gan kopš Romas III regulas pieņemšanas vairākas dalībvalstis ir ieviesušas iespēju pasludināt laulības šķiršanu bez valsts iestādes iejaukšanās, privātas laulības šķiršanas iekļaušanai Romas III regulas piemērošanas jomā būtu vajadzīgi grozījumi, kuru pieņemšana ir vienīgi Savienības likumdevēja kompetencē. Tāpēc, ņemot vērā Briseles IIa regulā paredzēto jēdziena “laulības šķiršana” definīciju, no Romas III regulas mērķiem izriet, ka tā attiecas tikai uz laulības šķiršanu, ko ir pasludinājusi vai nu valsts tiesa, vai publiska iestāde, vai kas ir pasludināta šādas iestādes uzraudzībā (spriedums, 2017. gada 20. decembris, *Sahyouni*, C-372/16, EU:C:2017:988, 48. punkts).
- 17 Lai gan tādējādi Tiesa ir interpretējusi Romas III regulā ietverto jēdzienu “laulības šķiršana”, “[spriedumu par] laulības šķiršanu” panta Briseles IIa regulas 2. panta 4. punkta izpratnē var atzīt tikai tad, ja laulības šķiršanu ir pasludinājusi valsts tiesa vai valsts iestāde vai tā ir pasludināta tās uzraudzībā. Tomēr šis spriedums neļauj secināt, kādai ir jābūt šīs uzraudzības intensitātei un juridiskajai kvalitātei.
- 18 Tikai valsts iestādes konstitutīva līdzdalība var garantēt “vājākā” laulātā aizsardzību pret ar laulības šķiršanu saistītajām neērtībām, jo tikai tad tiesa vai iestāde var nepieļaut laulības šķiršanu, noraidot valsts līdzdalības aktu. Iesniedzējtiesas skatījumā tas var attiekties arī uz Briseles IIa regulas piemērošanas jomu, jo Briseles IIa regulas 21. panta 1. punkta pamatā ir apsvērums, ka šāda garantija ir sagaidāma arī no dalībvalstī pasludināta sprieduma par laulības šķiršanu (skat. arī Briseles IIa regulas 21. apsvērumu).
- 19 Šie apsvērumi katrā ziņā liecina par labu tam, ka laulības šķiršana, ko atbilstoši DL Nr. 132/2014 12. pantam pasludinājusi Itālijas dzimtsarakstu nodaļa, nav pielīdzināma privātai laulības šķiršanai Briseles IIa regulas izpratnē, jo Itālijas

civilstāvokļa aktu reģistrācijas ierēdnim acīmredzot nav šīm prasībām atbilstošu uzraudzības pilnvaru.

- 20 Par labu šādam vērtējumam liecina tas, ka, pieņemot Briseles IIa regulu, Savienības likumdevējam nebija iemesla ņemt vērā tādas līgumiskas laulības šķiršanas formas, kādas ir paredzētas Itālijā, jo dalībvalstu tiesību aktos tās tolaik nebija paredzētas. Tāpēc nevar uzskatīt, ka šī labu laiku pēc Briseles IIa regulas pieņemšanas radītā iespēja šķirt laulību bez konstitutīva valsts līdzdalības akta ir atbilstīga Briseles IIa regulas 21. panta 1. punkta mērķim, ko ir paredzējis likumdevējs, proti, atzīt spriedumu bez īpašas procedūras.
- 21 Turklāt pašlaik ar Padomes Regulu (ES) 2019/1111 (2019. gada 25. jūnijs) par jurisdikciju, lēmumu atzīšanu un izpildi laulības lietās un lietās par vecāku atbildību un par bērnu starptautisko nolaupīšanu (OV 2019, L 178, 1. lpp.; turpmāk tekstā – “Briseles IIb regula”) ir pieņemts skaidrs tiesiskais regulējums šādām situācijām no 2022. gada 1. augusta. Saskaņā ar Briseles IIb regulas 65. panta 1. punktu publiskus aktus un vienošanās tostarp attiecībā uz laulības šķiršanu, kuriem ir saistošs juridisks spēks izcelsmes dalībvalstī, citās dalībvalstīs atzīst, neprasot nekādu īpašu procedūru.
- 22 Kā izriet no Briseles IIb regulas 14. apsvēruma, Savienības likumdevējs ir paredzējis, ka sprieduma nosacījums ir tāds, ka tiesa vai iestāde to ir apstiprinājusi pēc pārbaudes pēc būtības. Regulas jaunākajā redakcijā tiks ietvertas arī darbības, kurās iestādes ir iesaistītas citādi, piemēram, veic tikai reģistrāciju. Tas ļauj secināt, ka arī Savienības likumdevēja skatījumā Briseles IIa regula uz tādām darbībām neattiecas un tātad nav piemērojama laulības šķiršanai Itālijas dzimtsarakstu nodaļā.
- 23 Attiecībā uz otro jautājumu iesniedzējtiesa uzskata, ka tādas laulības šķiršanas atzīšana, kas pasludināta, pamatojoties uz *DL* Nr. 132/2014 12. pantu, nav iespējama arī saskaņā ar Briseles IIa regulas 46. pantu. Šajā tiesību normā – atšķirībā no Briseles IIb regulas 65. panta 1. punkta – nav minēta laulības šķiršana, bet runa ir tikai par izpildāmiem publiskiem aktiem un nolīgumiem. Tomēr, tā kā šajā ziņā nav izpildāmu aktu un nolīgumu, tas nevar attiekties uz laulības šķiršanu.
- 24 Kopumā pareiza interpretācija skaidri neizriet nedz no Briseles IIa regulas, nedz no Tiesas līdzšinējās judikatūras, tāpēc Tiesai tiek uzdoti abi jautājumi.